

SAINT-JOHN PERSE

Poezia lui Saint-John Perse, în care dezbaterea întotdeauna e despre om, „căci despre om este vorba, în prezența sa umană”¹, își are al său **primum movens**, sursa ultimă în acele zone și stări ale spiritului care sînt întoarse spre partea de lumină a vieții, unde existența e înții bucurie, „bucurie liberă și liber dată”, iar atitudinea esențială e lauda, „elogiul pentru elogi”, aceasta comandînd din capul locului „un ton anume”, chemînd o „anume înălțime”, obligînd „a te situa puțin dincolo de tine însuși”².

Modalitatea aleasă întotdeauna e cea a poemului compus din cîntece (capitole și subcapitole), după principiul versetului claudelian, whtmanian, biblic. Redînd din momerie o discuție mai veche avută cu poetul, Louis-Marcel Raymond ne încredințează că prima stare sau formă, într-un fel argumentul, cu articulațiile dezvoltărilor sale viitoare, are o singură pagină. Fiecare punct e apoi dezvoltat, mărit. Stările succesive sînt recopiate. Strofa, care nu trebuie legată de nici un model literar, imită în modul său amplificator ritmul oceanului, ciclurile de valuri și forța lor în creștere, pregătirea prin dilatare a valului ultim, marele val de creastă, un gen de amețală în oprire cu clipa-i de repaos, apoi **descrescendo**-ul, liniștea înaintea noii dezlănțuiri. În interiorul

strofei o artă inepuizabilă scoate în evidență sau estompează rime, asonanțe, aliterații, invocări, metagrame, repetiții, semne exterioare ale fluxului poetic.

Atari caracteristici intră și în componența celui mai vast poem al laureatului francez al premiului Nobel, **Amarele (Amers)**. Imnul coral, monologal sau dialogal înălțat în această aventură lirică **Mării** ca expresie a maximului existențial se lasă sesizat și din iactanțele acestui cînt. Pentru cititorii revistei **Ateneu**, un scurt citat din „nota” trimisă de Saint-John Perse unui scriitor suedez în vederea unei mai bune înțelegeri a tematicii, care l-a „ocupat” timp de trei ani cît a lucrat la acest poem și l-a fascinat o viață: „Marea, aparenta noastră graniță, spre care se grăbesc orice neastîmpăr și orice credințe, mi-a apărut, în inima cîntecului ca arena solitară și centrul ritualic, «aria teatrală» sau masa de altar a dramei antice, în jurul căreia se desfășoară acțiunea și se rînduiesc de la început figuranții sau protagoniștii, ca fragmente de umanitate reprezentînd vechiul pămînt al oamenilor”.

A. R.

1 Vinturi, III, 4
2 Cuvintele în ghilimele, ale lui Saint-John Perse

STRÎMTE SÎNT CORĂBIILE*

„...Puțin înaintea zorilor și spadelor zilei, cînd roua de mare unge marmorele și bronzurile, și lătratul pierdut al taberelor fărîmițează trandafirii în oraș, te-am văzut, vegheai, și m-am prefăcut că dorm.

Cine în tine atunci se înstrăinează, odată cu ziua? Și să-lasă, ți-e, unde, atunci? Vei pleca mine fără mine pe marea străină? Cine atunci, gazda-ți, departe de mine? Sau ce Pilot tăcut suie singur pe puntea ta, din acea parte de mare unde nu se acostează?

Tu, pe care te-am văzut crescîndu-mi dincolo de sold, ca strajă aplecată peste bordul falezelor, tu nu știi, tu n-ai văzut, fața-ți de acvilă pribeagă. Pasărea-n chipul tău sculptată va străpunge masca amantului?

Ești atunci cine, Stăpînule nou? Tinzînd spre ce, care mi-e oprit? și pe ce țarm al sufletului înălțîndu-te, ca un prinț barbar pe grămada-i de șei; sau ca un altul, la femei, adulmecînd acreala armelor?

Cum să iubești, cu iubire de femeie, pe cel pentru care nimeni nu poate nimic? Și de iubire ce-ar ști, cine știe doar să pîndească, la miracolul frunții, acest unic noroc de femeie, dat s-o sîrînească?

Iată. Vîntul se înalță. Și țesala atletului de-acum fuge pe apa vie. Marea în arme, dînd porunci!... Nu-i iubire atît de mare care să nu chibzuiască fapta? — iubire, iubire care atît de mare nu-i, ca în timpul cînd dezertează...

Vulturii-n astă noapte nu erau în armată. Tresărire de arme sub nisip și sub piatra pragului... Și mereu, la ușa ta, același val nechezînd, cu același gest închinînd în cele două frie-ale lui înalt ținute, același spectru de-naltă zăbală!

De la mare, la fel, știi? ne sosește citeodată marea spaimă de a trăi. Și neliniștea atunci e în sinul de femeie ca vipera cu corn a nisipurilor... Corlă a inimii, temeri de amantă, nu-i pericol mai mare ca-n somnul Amantei.

Cel care trece, în noapte, peste duna trupului meu spre a se duce, cu capul gol, să-l întrebe de pe terase pe Marte roșietic și puternic ca o lanternă în mers pe mare, eu zic că nu-i are femeii deprinderea nici grija...

*

„...Singurătate, oh inimă de om! largul mării în tine purtat va hrăni mai mult ca un vis? Noaptea de albastru își deschidea tristeții urnele și în cămările închise ale inimii tale am văzut fugind lămpile fără paznic.

Unde ești? spune visul. Și nu deții răspuns: proptit în durerea ta ca un fiu de Navare, despuat de corăbii, care-a clădit cu vedere spre mare pe coasta pustie — și patul său dă, cu toate obloanele deschise, spre ntînderea apelor.

Unde ești? spune visul. Și trăiești în depărtare, vezi linia aceasta, în depărtare, care se mișcă strigînd demență: marea în depărtare, cu suflet schimbător, ca o armată fără stăpîn, înțesată de prezicători... Și eu, ce mai știu eu despre drumurile pînă la tine?

Nu-mi fi stăpîn aspru, prin tăcere și prin absență. Oh chip iubitor, departe de prag... Unde te lupți așa departe, că nu-s și eu? în ce scop, ce nu-i al meu? Și armele-ți, care sînt, cărora nu eu le-am spălat fața?

Mă tem, și-mi lipsești. Soția singură și primejduită, amanta hulită. Unde trimiși-ți, gărzile? Femeia părăsită, va fi și trădată?... Cine-mpresoară din mare? Neultirea e-n plină mare. Ai stricat învoiala. Și atunci cine strecoară-n piață străina? — Marea e-aici, care nu-și spune numele. Și dă ocol casei. Impresurarea, ca și sfîrșită. Mulțimea e în odăi. Soția nu mai este ferită de înjosire... Și nu-i, pe pragul nostru, pas de doică nici de bunică, dar au chemat Vrajitoarea — cea pe care o treci prin bucătării și prin cartierul vînzătoarelor de scoici. Deschidă-și venele în odaie și nu-ți atingă patul! Mare, necredincioasă și vrăjitoare, care-și desface spre tine fustele verzi și-mi imbie să beau băuturile sale verzi. Și ne scaldăm, pârtași amîndoi, în ochii-i verzi de Tesaliană — amenințare și blam pentru Amantă...

Zei milostivi, zei ai gliei! nu veți lua împotriva Mării partea Amantei? tu, inimă de om nu aspru, fie ca slava să ierte și forța ta!

*

„...Tu, de mine văzut dormind în moleșeala mea de femeie, ca un nomad învelit în lîna-i strîmtă, să-ți amintești, o amant, de toate odăile deschise spre mare unde am iubit.

Paturile noastre răvășite, inimile noastre dezvoltuite, visează la toată zbaterea de furtună și de mare înfuriată ce ne-a fost singele în căutarea mărturisirii; la toți aștrii mistuiți pe care-i

purta în mare înaintea zilei, mergînd desculți printre mirți ca ucigași sacri cu miini însingurate de aezi; la atîtea luni istovite pe care le aruncam, din înaltul capurilor, în zborul pescărușilor gunoieri.

A iubi e și faptă! Iau martor moartea, pe care singură dragostea o înfruntă. Și fruntea ni-e-mpodobită cu sarea roșie a celor vii. Iubite, nu te du în acea parte a orașelor unde bătrînii într-o zi îți împletesc din pai coroanele. Faimă nici forță nu se clădesc decît la-nălțimea inimii omului. Și dragostea în pustiu cere mai multă purpură decît îmbracă prăbușirea Imperiilor.

Nici te îndepărta de mine pe marea nesigură. Nu afli mare, ceas, faptă unde să nu poată să trăiască femeie, slujnica ta. Și femeia e în om, și în om este marea, și iubirea departe de moarte, pe orice mare navighează. Dar noi, ce știm noi despre forțele ce ne leagă?... Auzi aripa mea bătînd în aripa ta, captivă — chemare spre vultur dinspre soața-i neînfărcată!

Mi-e teamă, și mi-a fost frig. Fii cu mine-mpotriva nopții frigului — ca la movila Regilor, cu fața spre mare, și pentru ritul solstițiului, astrul roșu legat de preot la stîlpul de piatră neagră, găurit... Mă țin mai strîns în contra-noiului și refluxului de moarte. Privește-mă, Puternice! în acest loc princiari ai frunții, între ochi, unde cu-n foarte-ascutit penel se fixează roșul de chinovar al sacralului.

Năimit zeul! și credință jurată!... Nu te îndepărta. Fii aici! Nimeni în tine viseze nici se-nstrăine! Și cea veghindu-și pe soldul drept veghea ei de muritoare, se va mai ridica lîngă om pentru acel mare ris de nemuritori ce ne lega pe amîndoi de răsfirea apelor... Și ruga mea către zeii muți: un același lat de mare, în același lat de vis, ne unească-ntr-o zi, cu aceeași moarte!

Nu-i faptă mai mare, nici trufașă, ca pe corabia dragostei!.

*

„...Arme rupte-n adînc de zori — o, splendoare! o, tristețe! și mare, în depărtări, ineligibilă... Un om a văzut vase de aur în mina săracilor. Și eu rătăceam în același vis, de-a lungul strîmtului mal omenesc.

Nici trădător, nici sperjur. N-ai teamă. Vasul ce poartă femeie nu-i vas părăsit de bărbat. Și ruga mea la zeii de mare: păstrați, o zei! încrucișată cu femeie, spada prea castă a inimii omului!

Iubită, ni-i rasa aspră. Și marea-ntră noi nu pune hotar... Vom merge pe mare de foarte aspre duhniri, cu obolul de a-ramă-ntră dinți. Dragostea e pe mare, unde sînt ville cele mai verzi; și zeii fug spre strugurii verzi, taurii cu ochi verzi împovărați de cele mai frumoase fete ale pămîntului.

Îmi voi spăla acolo straietele de nomad, și-această inimă de om prea plină. Și orele-n larg ne fie de să dorești să li te rogi: ca fiice de neam înalt cit se îmbracă fără slujnice — purtări firești și ton ridicat, cînte și har și învățat suflet.

Amanți, noi nu sîntem lume de plug nici argați de-o recoltă. Pentru noi valul nalt și liber pe care nimeni nu-l înhamă nici îl silește. Și pentru noi, pe apa nouă, toată noutatea de a trăi, și toată marea prosepțime de a fi... O zei, care în noapte ne vedeți fețele la vedere, voi n-ați văzut fețe pictate nici măști!

*

Cînd vom fi ridicat spetele noastre din lemn subțire, un secol întreg al dramei își va fi întins pinzele noi. Cineva în sfîrșit s-a făcut auzit! Ce nechezat de armăsar alb a făcut să fugă, cu briza, acest fior foarte mare de amantă pe rochia apelor?

Vom coborî în golfulețele pe jumătate închise unde-s scăldate dimineața vitele tinere infierbîntate, încă viscoase de cel dintîi flux de sevă vaginală. Și-o să-notăm încă alături, înainte de-a ridica ancora, pe străfunduri de apă clară, pardosite cu-azur și aur, unde merg umbrele noastre pierzîndu-se în același lat de vis.

Vîntul se scoală. Grăbește-te. Vela bate-n lungul catargului. Onoarea e-n pinze; și nerăbdarea pe ape ca febră a singelui. Briza își duce-n albastrul largului năpircile de apă verde. Și pilotu-și citește ruta între marile pete de noapte mov, culoare de cearcăn și vinătaie.

„Iubitelor, eu atît am visat la mare pe toate paturile noastre de amanți! și-atîta timp și-a tîrît Intrusa pe pragurile noastre straiul ei de străină, ca roți de fustă pe sub porți... Ah! un singur val prin lume, un același val, pe toate, vă adune, laolaltă, soațe și fiice de orice rang, vii sau moarte, de orice sînge!

*

„...Și marea, de pretutindeni, ne vine, de-un stat de om, presînd, înălțînd roitul strîns, de tinere valuri, ca o mie de capete

de mirese... Trandafiri, spune basmul, trandafiri ce vă aprindeați în miinile Răpitorului, mi-o veți pizmui pe Acea ce trece cu mine poarta de var nestins, pe scara portului?

„...Din mai bunul boabelor noastre, din mai bunul roadelor noastre, fu carnea aceasta, oh femeie, plămădită. Sările negre-ale gliei îi mai ning genele-mpreunate. Spirit aromat de levănțică, ape de chitră cu lămiie ne vor spune pe mări mai bine sufletul ei de sare verde. Și iubirea pe punte încălță sandale de piele roșie... „Ayah! capra de bord, vă va da laptele... Maimuța v-a lă perlele-n virful catargelor...”

— Muritoare? Ah! mai iubită fiindcă-n primejdie!... Tu nu știi, tu nu știi, oh Parcă, acel preț pe care-l are, pentru inima omului, foarte tainic, înțitul rid de femeie în mai-de-prețel frunții senine. „Păstrează-ți”, spunea bărbatul din poveste, „păstrează-ți”, o, Nimfă nemuritoare, oferta de nemurire. Ostrovul tău nu-i al meu, unde copacul nu-și pierde frunzele; nici patul tău nu mă-mbată, unde omul nu-și înfruntă ursita”.

Mai bine patul omenesc, onorat de moarte!... Voi istovi drum de muritor — soartă de valuri și urgii — și voi păzi de ghimpele rău pe Cea pitită subț pinza mea. Miini pieritoare, miini sfînte! voi înnoiți pentru mine vrednicia de a învinge. Iubind, merg unde merge moartea zvînturată și vană. O liber ris al Amanților, și semeția de trai înalt, ca pe marea înșelătoare și scurtă, acest mare freamăt de cînte unde aleargă vela sub crinii ei!...

*

„...Timp bun pe mare, două dungi pure pe fruntea nespuse de pură, și mare binefacere de amantă pe ape. Cea a cărei inimă arănește neprihănirea zilei și duce la sărăcime bolul ei de blindețe; cea care-și duce dragostea ca o uitare de lămpi în plină zi; cea care-a spus în mine adevărul și care mă va răscumpăra din mina Berberului, aceea, mai de forță decît blîndețe, mi-a spus de femeie mai mult decît femeie. Și marea între noi ține o castă înaltă de muritori.

Strîmte sînt corăbiile, strîmt așternutul nostru. Și prin inimă-n flăcări, toată-ngustimea de a iubi, și prin tine, inimă-n larmă, tot ce-i dincolo de a iubi. Ascultă cum șuieră, mai înalt decît marea, hoarda de aripi în migrație. Și tu forță nouă, foc mai înalt decît a iubi, ce altă mare ne deschide unde corăbiile-s de prisos? (Astfel am văzut odată, între insule, migrația arzînd, de albine, și ce tăia drumul navei, legend o clipă de catarge, prin înalt, roitul salbatic al unui suflet prea numeros, în căutare de-un loc al său...)

Amanți cumpliți și de taină, o, liniștiți Amanți, o, voi de nici un somn pingăriti, Marea vă aibă-n puterea ei!... Lumea aleargă la înnoirea-i din temelii — sfîșiere de înțelepți la proră, sămînță de fulgere pe toate crestele, și toată voioasa despletire a dramei fără greș. Pentru noi marea înveterată a visului, zis real, și marile-i căi de imperiu purtînd departe alianța, și marile-i legi de ireverență purtînd departe revelație; pentru noi, oh chip prea prădalnic, imensul stup al viitorului, mai bogat în alveole decît falezele găurite de idoli ai Pustiei. Și așteptarea nu ne e-n van, și prinosul e de femeie!...

Amanți! Amanți! unde ni-s perechile? Înaintăm, cu fața spre noapte, cu un astru pe umăr precum uliul Regilor! În urma noastră toată această diră ce crește și se-alăpțează încă la pupa, amintire în fugă și cale sacră. Și întorcîndu-ne iarăși spre pămîntul rămas în urmă și spre norodu-i de stîlpi, îi strigăm, oh pămînt, puțina noastră credință în datina lui și în tihna lui; și nu-i pentru noi, pe mare, cenușă nici pulbere în miinile-ndrituitului.

Nici unei slujbe nu-i știm povara, de nimeni acreditată — nici prinți nici trimiși de Imperiu la capăt de peninsule, să asistăm în mare Astrul regal la apusul său; ci singuri și liberi, fără zălog nici garanție, și fără parte de mărturie... O trîremă de aur navighează, seară de seară, spre acea groapă de splendoare unde-s vărsate uitării toate epavele istoriei și vesela pictată a vîrstelor moarte. Zeii merg goi la lucrarea lor. Marea cu torțe fără număr înalță pentru noi splendoare nouă, ca solz de pește negru.

Amanți! Amanți! Cine ne știe căile?... În Oraș vor spune: „Căutați-i! Se rătăcesc! Și lipsa lor ne e pagubă”. Iar noi: „Unde greșea? Zeii orbesc pe apa neagră. Fericiti rătăciți pe mare! Și despre mare la fel să spună: fericită rătăcita!... Un același val prin lume, un același val printre noi, înălțînd, rotînd hidra îndrăgostită de propria-i forță... Și de la călcîiul divin, această zvîcnire foarte puternică, și care totul cuprinde... Iubire și mare de același pat, iubire și mare în același pat...”

Cînte, cînte veracității divine! Și lungă aducere aminte pe mare poporului în arme al Amanților!*

* Capitol din poemul Amers.

În românește de
Aurel RĂU